

Debat over het vakmanschap van de mbo-docent

Leraar beroepsonderwijs? Waar leer je dat?

Ecbo wil met zijn debatten graag aansluiten bij actuele thema's. Vanavond, 19 januari 2012, is dat meer dan gelukt. De kranten staan vol met artikelen over te veel laag opgeleide mbo-docenten en er zijn zelfs al [Kamervragen](#) gesteld over het onderwerp. Genoeg stof dus voor een goed debat!

De kwestie van een groeiend aantal te laag opgeleide mbo-docenten is maar een klein onderdeel van een overkoepelende vraag. Het beroepsonderwijs heeft immers een drievoudige kwalificeringsopdracht: het leidt deelnemers op voor een beroep, voor de maatschappij en voor vervolgonderwijs. De verwachtingen die worden gesteld aan docenten in het beroepsonderwijs zijn eveneens drievoudig: kennis van het vak, van het beroep en van de mbo-deelnemers. Besteden de lerarenopleidingen wel voldoende aandacht aan deze drievoudige kwalificeringsopdracht van het beroepsonderwijs? En welke verantwoordelijkheid hebben onderwijs en bedrijfsleven in het opleiden van docenten in het mbo? Dat is, met andere woorden, de vraag die ecbo ter discussie wil stellen: *Leraar beroepsonderwijs? Waar leer je dat?*

Elly de Bruijn

In het Maltezerhuis in de Utrechtse binnenstad nemen verschillende debaters het tegen elkaar op. Na een welkomstwoord van José van den Berg (ecbo), neemt debatleider Donatello Piras van het Nederlands Debat Instituut het stokje over. Hij geeft een korte uitleg over de opzet van de avond en stelt de panelleden voor: Paul Bleijs van Heineken vertegenwoordigt het perspectief van het bedrijfsleven, Sarien Shkolnik van het Graafschap College spreekt voor de beleidskant en Rob Schrijver, bestuurslid BVMBBO vertegenwoordigt de docenten. Daarna schetst Elly de Bruijn, bijzonder hoogleraar beroepsonderwijs Universiteit Utrecht, de context van het vraagstuk over de leraar beroepsonderwijs. "Voordat we de vraag stellen waar je het vak leraar beroepsonderwijs leert, wil ik graag terug naar een andere vraag: wat is het? Je kunt leraar beroepsonderwijs heel breed zien, met alle praktijkopleiders erbij. Maar als je alleen al naar de schoolse setting kijkt, hebben we het over circa 700 kwalificaties in een stuk of honderd domeinen. Er zijn dus ook heel veel verschillende docenten. Dat vak leer je dus op een docentenopleiding, in de beroepspraktijk en in de mbo-instellingen zelf. De hbo-docentenopleiding kan meer specifieke aandacht besteden aan het beroepsonderwijs, maar ook het mbo zelf kan meer doen aan de ontwikkeling van docentvaardigheden. Bijvoorbeeld door het op de agenda te zetten in de functioneringscyclus. En hbo en mbo kunnen veel meer samenwerken bij het opleiden van docenten."

Drie-eenheid

De Bruijn vervolgt: "Er is een drie-eenheid van het (school)vak, waarmee je als docent verantwoordelijk bent voor een stukje van de opleiding, het beroep in de praktijk, waarmee het schoolvak wordt ingekleurd, en de pedagogisch-didactische kant: de kennis, vaardigheden en houding om het vak en het beroep over te brengen op leerlingen en ze te begeleiden in een schoolloopbaan. Je hebt als docent alle drie deze kanten nodig, het een kan niet zonder het ander." "Maar", kaart Piras het hete hangijzer aan, "zijn docenten in het beroepsonderwijs te laag opgeleid?" De Bruijn: "De voorzieningen om docenten op te leiden zijn niet altijd adequaat. Docenten moeten competent en

bekwaam zijn op alle drie zojuist genoemde onderdelen. En daar kunnen we nog een slag in maken. Dat is echter een ingewikkeld vraagstuk waarbij veel partijen betrokken zijn en met elkaar moeten samenwerken. Zo kunnen mbo's explicieter maken waar het nu om gaat, waarin docenten zich moeten bekwaamen. Op basis daarvan kunnen ze met de hbo's afspraken maken over de invulling van de docentenopleidingen. Zoals ik net al zei: we kunnen veel meer samenwerken als het gaat om de opleiding van docenten voor het beroepsonderwijs."

Stelling 1

Na deze woorden is het tijd voor het debat. De eerste stelling luidt:

Er moeten twee aparte opleidingen komen voor mbo-docenten

Aanjagers

Joke van der Meer (MBO Raad) trapt als eerste aanjager af met argumenten tegen deze stelling: "We pleiten al jarenlang voor een meer op het mbo toegespitste lerarenopleiding. Ik zou er nu niet om twee durven vragen. We hebben nu een goed uitstroomprofiel en moeten zorgen dat het beroepsprofiel daar goed op aansluit, dan zijn we blij. Eén lerarenopleiding, 3 uitstroomprofielen, waarvan er eentje is toegesneden op het mbo. Wat alle verschillende richtingen en leerlingen binnen het mbo betreft, ik hanteer het motto: breed bevoegd, maar smal bekwaam."

Als tegenstander voert Erica Aalsma (De Leermeesters) het woord: "Bedrijfsleven en onderwijs moeten gelijkwaardig zijn, dan pas heb je een krachtig mbo. Dat is nu niet zo. De docentenopleiding is gefocust op de docent met het krijtje. Maar het beroepsonderwijs gaat om de praktijk. Praktijkkennis is nu echter ondergewaardeerd, er ligt te veel nadruk op pedagogisch-didactische bekwaamheid. We moeten mensen uit het bedrijfsleven die docent willen worden in hun kracht versterken, en dat kan het beste met een aparte opleiding."

Publiek

Na deze woorden vindt een heuse volksverhuizing plaats: slechts 10 mensen blijken voorstander te zijn van twee aparte opleidingen voor mbo-docenten, zo'n 70 personen zijn tegen. Enkele meningen uit de zaal: "We willen van mensen uit het bedrijfsleven een soort havo-docent maken. Natuurlijk hebben ze pedagogisch-didactische vaardigheden nodig, maar we moeten vooral recht doen aan de praktijk." (*voor*). "We hebben alleen een 'upje' in de docentenopleiding nodig, dat is genoeg." (*tegen*). "Het beroepsonderwijs kent twee leeromgevingen, de praktijk en de school. Daarvoor zouden aparte vormen van opleiding tot docent moeten zijn." (*voor*). "Pedagogiek is hoe dan ook heel belangrijk. Je hoort vaak dat docenten zich niet bekwaam voelen, en dat heeft daarmee te maken. Je moet ook afstand kunnen nemen van je vak en op een hoger niveau kunnen nadenken over wat je leerlingen nodig hebben." "Er zijn wel opleidingen voor vakdocenten, maar daar is geen animo voor. Mensen uit de praktijk willen geen volledige opleiding tot docent, daar moeten we ze niet mee vermoeien. Hun kracht ligt ergens anders." (*voor*). "Bedrijfs- of branche-ervaring is heel belangrijk. Maar die mensen alleen een cursusje geven, daarmee doe je het vak van leraar te kort." (*tegen*). "Op dit moment halen we te weinig mensen als docent beroepsonderwijs binnen. We moeten dat vak beter profileren en er extra aandacht aan besteden binnen de docentenopleidingen." (*twijfelaar tussen voor en tegen*).

Panel

Rob Schrijver: "Wat mij opvalt is dat niet helemaal duidelijk is wat de argumenten voor en tegen zijn. Ik kom zelf uit de praktijk, maar heb ook een tweedegraadsdocentenopleiding gevolgd en een master, voor mijn eigen verdieping. Het is heel goed mogelijk om de praktijk even achter je te laten, twee jaar een docentenopleiding te doen, en dan de praktijk weer op te pakken. Het docentschap is niet zomaar

iets dat je er even bij doet, daar mag je je best even voor inspannen. Scholen en bedrijven kunnen dit echter wel beter faciliteren, door de combinatie van werken en studeren aantrekkelijker te maken. Zo zullen meer praktijkmensen geneigd zijn de stap naar het docentschap te zetten.”

Sarien Shkolnik: “Docenten in het mbo werken in teams, die mogen best gemêleerd zijn. Het beroepsonderwijs is immers heel gedifferentieerd. We moeten ervoor het beroepsprofiel goed beschrijven, maar de weg naar die competenties van flexibel houden. Zo creëer je ruimte voor mensen van de praktijk om in te stromen als docenten, want met alleen mensen van de docentenopleidingen redden we het niet. Daarnaast geldt ook voor docenten: een leven lang leren.”

Paul Bleijs: “In het bedrijfsleven kijken we naar de kwaliteiten van het product dat je wil opleveren en hoe je dat kunt verbeteren. Docent is een beroep, maar het uiteindelijk product dat het mbo oplevert, is een leerling die goed op de arbeidsmarkt terecht kan. Dus je moet kijken naar wat een leerling nodig heeft om goed te functioneren in het bedrijfsleven, en daar het docentschap op aanpassen.”

Stelling 2

Het bedrijfsleven moet de inhoud van de opleiding docent mbo voor derde meebepalen

Aanjagers

Yvonne Moerman-van Heel (voorheen Koning Willem I College, maar spreekt op eigen titel) is voor: “De docent beroepsonderwijs is hele bijzondere docent, met twee werkvelden. De klas en de praktijk. Waarom zouden we de professionele context niet laten invullen door de partij die daar het meeste verstand van heeft? We moeten onderwijs en bedrijfsleven beiden eigenaar maken van die dubbele praktijk van klas en beroep. Dan breng je twee culturen bij elkaar die elkaar kunnen versterken. Want de praktijkkennis zit in het bedrijfsleven.”

Evelien Polter (ROC van Amsterdam) pleit om twee redenen tegen: “Het bedrijfsleven heeft al veel te zeggen. Ze werken mee aan de kwalificatiedossiers en er zijn heel veel docenten afkomstig uit het bedrijfsleven. Daarnaast is, om in de woorden van Paul Bleijs te spreken, het op te leveren product drieledig. We leiden leerlingen op voor een beroep, voor de maatschappij en het vervolgonderwijs. Daarvoor hebben we goede docenten nodig, en dat is een taak voor de overheid. Een docentenopleiding hoort onafhankelijk te zijn. Wat het bedrijfsleven wil, een leerling één op één inpassen als ze afgestudeerd zijn, kan niet. We doen dit wel zo goed mogelijk, maar het is ook onze taak om leerlingen flexibel te laten zijn, kritisch op hun eigen loopbaan en breed inzetbaar.”

Publiek

De mening van het publiek is bij deze stelling wat meer evenredig verdeeld: 50 voor, 30 tegen. Enkele hoogtepunten uit de zaal: “Het bedrijfsleven is dan wel betrokken bij het opstellen van de kwalificatiedossiers, maar nog niet in de uitvoeringspraktijk van het onderwijs. We moeten het proces organiseren om leerling, docent en bedrijfsleven met elkaar in gesprek te brengen.” (*voor*)

“De docentenopleiding leidt op tot docent. Het bedrijfsleven weet wel hoe een leerling een spijker moet slaan, maar niet hoe je hem dat uitlegt. We hebben het niet over een vak uit de praktijk, maar over het vak van docent. Daar heeft het bedrijfsleven geen verstand van.” (*tegen*). “Je moet als docent leerlingen kunnen enthousiasmeren voor de praktijk, dus moet je weten wat daar speelt.” (*voor*). “Dit is een onmogelijke opgave. Het bedrijfsleven is divers, wie bepaalt dan wat?” (*tegen*). “We hadden het net over die drie-eenheid. Vakinhoud is een van die drie, een derde deel dus. Laten wat dat deel ophalen uit het bedrijfsleven, die hebben er verstand van.” (*voor*). “Inderdaad, het gaat om actuele vakkennis, het bedrijfsleven moet daarvoor de inspiratiebron zijn.” (*voor*).

Panel

Bleijfs: "Er is een grote afstand tussen docenten en het bedrijfsleven. Wij kunnen docenten in ieder geval moeilijk bereiken. We zouden echter wel graag een rol willen spelen, als een soort mentorschap voor aankomende docenten. Bijvoorbeeld door het organiseren van docentenstages."

Shkolnik: "First things first. De roc's zijn afnemer van de docentenopleiding. Die moeten in eerste instantie sterker betrokken zijn bij de inhoud en uitvoering van de opleiding. Ik geef toe dat we dan ook moeite moeten doen om daarin te investeren. Het bedrijfsleven mag wat mij betreft ook meedenken, maar ik merk zelf dat ze daar niet om staan te popelen. Zo'n mentorschap vind ik echter een geweldig idee."

Schrijver: "In de roc's mag de invloed van het bedrijfsleven wat mij betreft groot zijn. Binnen de docentenopleiding vraag ik het me af of het nut heeft. Je beheerst je vak als het goed is al en je wil nu juist leren om het over te brengen op leerlingen. Ik zie het voordeel niet zo."

Stelling 3

Leraren mbo zijn te laag opgeleid

Aanjagers

Riemer Kemper (CAOP) is voor. Hij verwijst naar zijn eigen [onderzoeksrapport](#). "Er is een zekere dynamiek aan in- en uitstroom van personeel in het beroepsonderwijs. De docenten die instromen zijn over het algemeen iets lager opgeleid dan de docenten die uitstromen. Maar gaat slechts om kleine percentages en er zijn ook verklaringen voor, bijvoorbeeld dat docenten zich in de loop van hun carrière verder bekwamen en nog een aanvullende master volgen. En we hebben het hier over docenten, niet over praktijkopleiders. Dus het probleem is zeker niet zo groot als al die krantenkoppen en Kamervragen suggereren. Maar, en dat is wel een grote maar, onderzoek wijst ook uit dat er een blijvend percentage van circa 11% van onbevoegde docenten in het beroepsonderwijs actief is. En van die 11% is driekwart niet bereid daar iets aan te doen. Ik vind dat iedere onbevoegde docent er één te veel is. Een docentendiploma biedt een minimale garantie op kwaliteit."

Anja Iburg (ROC Midden Nederland) pleit tegen: "Ik wil het niet hebben over hoog of laag. Dat is in mijn ogen niet de kwestie. Er zijn heel verschillende vakken, heel veel opleidingen en heel veel niveaus op het mbo. Een docent moet niet hoog of laag zijn opgeleid, maar er moet sprake zijn van maatwerk voor zijn specifieke vak. En dat kun je alleen bereiken door een goede samenwerking van onderwijs en praktijk. De vakman is heel belangrijk, die kan zijn passie overbrengen aan de leerling. Dat moet hij kunnen, hoe hoog zijn opleiding is, maakt me dan niet zo veel uit."

Publiek

De aanwezigen in de zaal zijn gelijkelijk verdeeld. "Diversiteit en praktijkervaring zijn heel belangrijk, maar een goede overstijgende blik en analytisch vermogen zijn toch belangrijker voor een docent. Dat leer je alleen op een goede opleiding." (*voor*). "Hoe beter opgeleid, hoe meer je aankan." (*voor*) "Leraren in functie zijn niet te laag opgeleid. Praktijkopleiders die worden 'misbruikt' als docent, ja, die zijn te laag opgeleid." (*tegen*). "Docenten komen voldoende bekwam van de opleiding, maar de roc's moeten ze beter faciliteren door bijvoorbeeld bedrijfsbezoeken of cursussen, zodat docenten zich kunnen blijven ontwikkelen." (*voor*) "Er is onvoldoende ambitie onder docenten. In de arbeidsvoorwaarden is tijd vrijgemaakt voor opleiding, maar daar wordt nauwelijks gebruik van gemaakt." (*voor*). "Ik vind de stelling te populistisch. Het gaat niet om hoog of laag, maar of de goede of verkeerde dingen worden geleerd. Bovendien blijkt uit het feit dat vertrekkende docenten hoger opgeleid zijn dan de instromers, dat we het als werkgever goed doen en onze docenten een leven lang laten leren." (*tegenstander die de lachers op zijn hand krijgt*).

Panel

Schrijver: "Docenten hebben per definitie een hbo-opleiding gevolgd. Daar hebben ze het vak docent geleerd, dus ze zijn niet te laag opgeleid. Mensen die via een andere weg worden ingezet als docent, daar kun je vraagtekens bij zetten."

Shkolnik: "De wet op het beroepsonderwijs is onduidelijk. Er is een hbo-opleiding om docent te zijn, maar de invulling en kwaliteitsbewaking is omslachtig. Ik vind wel dat een hbo-niveau noodzakelijk is om docent te zijn, maar dat mag wat mij betreft ook op basis van elders verworven competenties."

Bleijs: "Ik kan hier moeilijk over oordelen, weet niet of het zin heeft om het niveau te verhogen. Vanuit bedrijfsmatig perspectief kan ik wel zeggen dat je moet uitkijken dat mensen die je een opleiding aanbiedt niet snel daarna vertrekken. Er moet wel sprake zijn van rendement voor de organisatie."

Borrel

En met deze woorden komt een einde aan een enerverend debat. José van den Berg bedankt alle aanwezigen. "Er is genoeg stof om verder over te praten, maar dat doen we onder het genot van een hapje en een drankje. Verder hoop ik jullie allemaal weer te zien bij het volgende debat!"